

Regimul proprietății funciare în Dobrogea, rezultat în urma aplicării tratatului de la Craiova din 7 septembrie 1940

VIOREL MĂGUREANU

Anul 1940 avea să constituie momentul cel mai critic pentru integritatea teritorială a României. Părăsită de marile democrații europene, înconjurată de vecini dornici a-și satisface mai vechi pretenții teritoriale, țara noastră va fi nevoită să cedeze, sub presiunea forțelor revizioniste, însemnate părți din trupul ei.

U.R.S.S., țară semnatară a pactului Ribbentrop-Molotov, avea să fie prima care își va aținti ochii asupra României. Prin amenințare cu forța armelor, guvernul de la Kremlin pretinde Bucureștiului întreaga Basarabie și Nordul Bucovinei într-un mod brutal și ultimativ¹. Cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord reprezenta doar un prim episod în trilogia durerii naționale care avea să urmeze.

Considerind că situația internațională îi este favorabilă, bucurându-se de sprijinul Germaniei și al Italiei, Budapesta va pretinde și ea cedarea de către guvernul român a peste jumătate din teritoriul Transilvaniei. Deoarece tratativele româno-maghiare de la Turnu-Severin eșuează, guvernele de la Berlin și Roma se vor erija în arbitri pentru rezolvarea diferențelor teritoriale dintre cele două state. Bucureștiul va fi obligat, sub presiunea lui Ribbentrop și a contelui Ciano, să cedeze Ungariei prin „Dictatul de la Viena” partea de nord-vest a Transilvaniei (43.492 km² și 2.667.000 de locuitori, în majoritate români). La 30 august 1940 se consumă cel de-al doilea episod al trilogiei durerii.

Încurajată și susținută de aceleași forțe revizioniste europene, Bulgaria, va pretinde de la statul român cedarea Cadrilaterului, respectiv județele Caliacra și Durostor din sudul Dobrogei, incluse României prin pacea de la București, din 1913, pace încheiată în urma celui de-al doilea război balcanic. În ziua de 7 septembrie 1940, la Craiova, se va semna tratatul

¹ Iată care era poziția Berlinului cu privire la acest act:

„Ministrul de externe al Reich-ului către Oficiul German de Relații Externe. Mesaj telefonic către ministrul Schmidt.

27 iunie 1940 — 10,30 a.m.

SECRET

Instrucțiunile următoare trebuie transmise imediat, prin telefonul civil, ministrul Fabricius la București.

Vi se cere să-l sunați imediat pe ministrul de externe din București și să-l informați în modul următor:

Guvernul Sovietic ne-a informat că a cerut cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei de către Guvernul Român. În vederea evitării războiului dintre România și Uniunea Sovietică, noi nu putem sfătui Guvernul Român decât să se supună cererii Guvernului Sovietic. Rugăm raportați telefonit.

Sfârșitul instrucțiunii pentru București.

Ribbentrop

(Telefonată consilierului de legăție Steltzer la 11 a.n.)”.

Valeriu Florin Dobrinescu, *Bătălia pentru Basarabia*, Iași, 1991, p. 257).

dintre cele două guverne, pentru România de Alexandru Cretzianu și Henri Georges Meitani, iar pentru Bulgaria de S. Pomenov și Th. Papazoff².

Concomitent, cele două delegații au semnat Acordul privitor la schimbul de populație română și bulgară.³ La punctul 4 al acestui acord se prevedeau următoarele: „Proprietățile imobiliare rurale aparținând supușilor români de origine etnică bulgară, care vor fi obligați să părăsească teritoriul român, vor fi considerate ca bunuri abandonate și vor deveni, în virtutea Acordului de față și din momentul schimbului instrumentelor de ratificare, proprietatea Statului Român. Proprietățile imobiliare rurale aparținând românilor obligați să părăsească, în virtutea prezentului Acord, teritoriile transferate Bulgariei, devin proprietatea Statului Bulgar, în condițiunile prevăzute în alineatul precedent.”⁴

Intr-o dare de seamă realizată de Inspectoratul Agricol Regional Constanța, în anul 1948, se face o analiză detaliată asupra mutațiilor ce au avut loc în proprietatea funciară în județele Tulcea și Constanța, mutații generate de venirea cetățenilor români din Cadrilater în cele două județe ale Dobrogei de nord.⁵

Ca urmare a tratatului de la Craiova, din 7 septembrie 1940, populația românească din județele Caliacra și Durostor a abandonat:

- teren arabil — 204.672 ha;
- gospodării agricole — 18.760.

În total, din Cadrilater s-au evacuat 21.897 capi de familie, dintre care numai 18.919 au fost proprietari agricoli, restul fiind reprezentați de proprietari urbani, cetățeni fără pământ sau funcționari publici.

În schimb, în urma evacuării populației de origine etnică bulgară din județele Constanța și Tulcea au rămas:

- a) În județul Constanța — 58.413 ha — teren agricol
 - b) În județul Tulcea — 55.854 ha — teren agricol
- Total = 124.267 ha

- c) În județul Constanța — 5.506 gospodării rurale
- d) În județul Tulcea — 6.268 gospodării rurale

Total = 11.774 gospodării rurale.⁶

Din totalul celor 21.897 capi de familie evacuați din Cadrilater s-au așezat în județul Constanța circa 9.000 de familii, iar în județul Tulcea circa 8.000 de familii, restul așezându-se în diferite localități din Muntenia, Moldova sau Oltenia.

Cursa pentru ocuparea unor proprietăți funciare în localitățile mai importante sau în cele situate lângă calea ferată sau șosele au dus la dese conflicte între noii veniți. La acest fenomen s-au adăugat și abuzurile diferitelor autorități, care au generat situații tensionate sau chiar explozive.

Pentru a stopa aceste fenomene, guvernul a elaborat Legea nr. 912 din noiembrie 1947 privind recolonizarea Dobrogei, pe baza căreia au început lucrările de definitivare a coloniștilor, fiind împroprietăriți cu loturi

² C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XXVIII, 1940, partea II, Buourcești, 1941, p. 1571.

³ *Ibidem*, p. 1575.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Arh. St. Tulcea, fond Prefectura Tulcea, Serviciul administrativ, dosar 1488/1948, f. 70-77.

⁶ *Ibidem*, f. 71.

cuprinse între 5—10 ha și o gospodărie (casă și curte), în conformitate cu mărimea proprietății avute în Cadrilater înainte de 1940. În puține cazuri, unii coloniști au primit loturi atingând 15 ha. Practic, lucrările pentru punerea în posesie au început în luna septembrie 1940, sub conducerea Oficiului Național al Colonizărilor din cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor. Totodată, s-a procedat la întocmirea actelor de proprietate, care au fost autentificate de către o comisie formată din președinte, un judecător, un grefier și un avocat al statului, comisie ce se deplasa în fiecare centru de colonizare.⁷

Deoarece operațiunile de colonizare se desfășurau greoi, timp de un an neefectuându-se decît 10—15% din lucrări, ministrul Agriculturii și Domeniilor, profesorul Traian Săvulescu, începînd cu luna august 1947, a antrenat în aceste lucrări Inspectoratul Agricol Regional Constanța și camerele agricole din județele Tulcea și Constanța. Ca urmare, în iarna anului 1947—1948 s-au definitivat circa 85—90% din lucrări. În luna mai 1948, toate operațiunile s-au finalizat atît în județul Tulcea, cit și în județul Constanța.

Conform circularei nr. 1028 din 18 mai 1948 s-au obținut următoarele rezultate:

a) Teren atribuit coloniștilor (arabil, grădini, vii, izlaz) —	117.155 ha.
b) Teren atribuit instituțiilor de stat	—6.343 ha.
c) Teren rămas disponibil	—19.034 ha.
d) Teren improductiv	—3.328 ha.
e) Litigiu și schimbări	— 906 ha.
<i>Total teren identificat și măsurat</i>	<i>—146.726 ha⁸.</i>

Ca urmare, s-au așezat în Dobrogea 12.868 de coloniști, din care numai unui număr de 11.297 de coloniști li s-au făcut acte de proprietate. Acestor coloniști li s-au dat 10.161 de gospodării, 2.162 de locuri de casă, iar instituțiile de stat au fost înzestrate cu 217 case și 36 locuri de casă. Au mai rămas disponibile 1.898 de case și 2.400 locuri de casă, care s-au afectat fondului de reformă agrară, ca și terenul disponibil de la colonizare.

O parte din terenul arabil, ca și o serie de imobile rămase de la evacuații bulgari din Dobrogea s-au repartizat după cum urmează:

În județul Constanța⁹

- 1 conac fermei A.F.S.M. „Filimon Sirbu”
- 142 ha teren arabil s-au atribuit aceleiași ferme
- 1 gospodărie fermei Cobadin
- 7 ha vie fermei Cobadin
- 7 ha livadă fermei Cobadin
- 20 ha teren arabil fermei Corugea
- 450 ha teren arabil fermei Cuiungiuc
- pe suprafața de 85 ha vie din regiunea Ostrov s-a înființat o fermă viticolă
- în orașul Constanța s-a atribuit un imobil Direcției Generale A.F.S.M.

⁷ Ibidem, f. 73.

⁸ Ibidem, f. 74.

⁹ Ibidem, f. 75.

- s-au repartizat 2 imobile aceleiași instituții pentru ateliere și grajduri
- 1 imobil — Inspectoratului Agricol Regional Constanța
- 2 imobile — Serviciului Agricol Județean Constanța
- 2 imobile — Inspectoratului Zootehnic Veterinar Constanța
- 1 imobil — Ocolului Agricol Constanța
- 1 imobil — din satul Schitu — Ministerului Agriculturii.

Pentru Casele de creație și Ajutor al funcționarilor Ministerului Agriculturii s-au repartizat:

- 3 imobile în Techirghiol
- 2 imobile în Mamaia
- 2 locuri de casă în Mangalia, pe malul mării, în vederea ridicării unor case de odihnă pentru funcționarii Ministerului Agriculturii.

În județul Constanța s-au mai repartizat:

- 1 imobil pentru Stațiunea de montă Constanța
- 1 imobil pentru un dispensar veterinar
- 3 imobile pentru circumscripții veterinare.

*În județul Tulcea*¹⁰

- Pentru ferma agricolă din comuna Mihail Kogălniceanu s-au repartizat 13 imobile și 1.168 ha teren arabil
- pentru ferma agricolă din comuna Mircea-Vodă s-au repartizat 1.150 ha teren arabil
- pentru ferma agricolă din comuna Casimcea s-au repartizat 3 imobile și 418 ha teren arabil
- pentru ferma agricolă din satul Caraibil, comuna Sarinasuf, s-au repartizat 3 imobile și 270 ha teren arabil
- pentru ferma agricolă din orașul Tulcea s-au repartizat 2 imobile și 72 ha teren de grădină
- pentru ferma agricolă din localitatea Sarica-Niculițel s-au repartizat 6 imobile și 78 ha vie.

De asemenea, s-au acordat pe cuprinsul întregii Dobrogei, diferitele ministere, următoarele¹¹:

Ministerului Silviculturii

- 2 imobile în orașul Constanța pentru Inspectoratul Silvic Regional Constanța și Serviciul Silvic Județean Constanța
- 3 imobile pentru brigăzi silvice
- 2 imobile pentru cantoane silvice

¹⁰ Ibidem, f. 76.

¹¹ Ibidem.

Ministerului de Interne

- 18 imobile pentru posturile de jandarmi
- 1 imobil pentru o uzină electrică comunală
- 5 imobile pentru preturi
- 9 imobile pentru grajduri comunale
- 9 imobile pentru primării comunale
- 2 locuri de casă pentru palate administrative

S-au mai repartizat diferitelor comune

- 1.713 ha — izlaz
- 12,7 ha — grădini comunale
- 53,3 ha — lucernării comunale

Ministerului Inventarului Public

- 23 imobile pentru cămine comunale
- 9 imobile pentru școli primare
- 5 imobile pentru școli de copii mici
- 5 locuri de casă pentru cămine culturale
- 3 locuri de casă pentru școli primare

Ministerului Cultelor

- 6 case parohiale — pentru parohii comunale
- 3 locuri de casă pentru biserici
- 6 imobile pentru case de rugăciune
- 3 locuri de casă pentru cimitire

Ministerul Sănătății

- 8 imobile pentru dispensare comunale
- 4 locuri de casă pentru dispensare comunale

Ministerul Comerțului

- 19 imobile pentru cooperative sătești
- 1 loc de casă pentru o cooperativă sătească

Ministerul Apărării Naționale

- 5 imobile pentru pichetele de grăniceri.

Pentru măsurători și întocmirea actelor de proprietate s-a folosit următorul personal:

- 31 ingineri agronomi
- 7 subingineri
- 2 ingineri silvici
- 3 subingineri
- 1 conducător arhitect

- 1 operator topometric
- 1 pretor
- 4 șefi de cultură
- 5 brigadieri silvici
- 1 agent veterinar
- 15 judecători
- 18 grefieri
- 6 avocați
- 41 copiatori de planuri.

Pentru perioada cuprinsă între 31 martie — 11 iunie 1948 s-a folosit pentru lucrările de birou următorul personal:

- 7 ingineri agronomi
- 1 operator topometric
- 1 judecător
- 1 grefier
- 1 avocat
- 31 zilieri.

Încheierea lucrărilor de punere în posesie a coloniștilor nu a însemnat și stabilizarea proprietății funciare în Dobrogea. Începînd cu martie 1949, conform directivelor conducerii partidului comunist, se declanșează procesul de colectivizare forțată a țărănimii. Toți proprietarii de pământ aveau să fie impuși la plata unor cote de multe ori exagerate, neplata acestora ducînd la ani grei de închisoare. Pentru a evita aceasta, țărani, inclusiv cei colonizați între anii 1947—1948, încep să-și predea pămînturile statului.¹²

La 1 februarie 1953 apare Hotărîrea Consiliului de Miniștri nr. 308, prin care sute și sute de proprietari funciari sînt nevoiți să-și cedeze pămînturile. Acest proces va continua în anii următori, în paralel cu forțarea țaranilor de a intra în gospodăriile colective.¹³ După anii 1959—1960 nu mai putem vorbi în Dobrogea de o proprietate funciară individuală, pămînturile țărănești fiind incluse aproape în totalitate în cadrul G.A.C.-urilor și G.A.S.-urilor.

R É S U M É

En 1940, l'année quand la Roumanie a été écartelée on aussi cédé par force à la Bulgarie le sud de la Dobroudja, avec les districts Caliacra et Durostor. On a aussi changé de population; les roumains de cette région ont été évacués, surtout vers le nord de la province, dans e districts Constanța et Tulcea ou ils ont reçu des terrains et des maisons. A partir de 1949 ces terrains on été confisqués par le régime communiste.

P R É C I S

In 1940, the year when the Romanian territory was tore up, the South Dobroudja, that is the counties of Caliacra and Durostor have been ceded to Bulgaria by force. A change of population also took place, the Romanians of these regions being evacuated mostly to the north, to Constanța and Tulcea, where they got houses and land. Beginning with 1949 this land was confiscated by the communist regime.

¹² Ibidem, fond Tribunalul județului Tulcea, dosar 814/1949.

¹³ Ibidem, fond Sfatul popular al raionului Trilcea, dosar 31/1954.